

Pichová, Dagmar; Petrželka, Josef

[Du Châtelet, Émilie. Rozprava o štěstí]

Studia philosophica. 2023, vol. 70, iss. 2, pp. 134-136

ISSN 1803-7445 (print); ISSN 2336-453X (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SPH2023-2-14>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79173>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](#)

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20240113

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Dagmar Pichová. *Émilie Du Châtelet, Rozprava o štěstí*. Praha: Dybbuk, 2016. 93 stran.

Dagmar Pichová – Josef Petrželka

Oficiální představení knihy

Émilie Du Châtelet (1706–1749) byla jednou z nejvdělanějších žen 18. století. Studovala fyziku a matematiku, zabývala se filozofickými tématy a překládala z latiny a angličtiny. *Rozpravu o štěstí* psala původně jen pro sebe a neměla v úmyslu ji publikovat. Esej tvoří součást rozsáhlého korpusu francouzsky psaných textů, které byly v první polovině 18. století věnovány otázce štěstí – recept na šťastný život hledal i Voltaire, La Mettrie či Helvétius. Émilie Du Châtelet si ve své *Rozpravě* navíc klade otázku, jak mohou štěstí dosáhnout ženy, proto je dnes text považován za jeden z dokumentů ženské emancipace v 18. století.

Překlad *Rozpravy o štěstí* je doplněn úvodem, který seznamuje čtenáře s životem a dílem Émilie Du Châtelet, a závěrečnou studií věnovanou pojetí štěstí v 18. století.¹

Představení knihy pomocí otázek²

1. Máš k dispozici 600 znaků. Přepiš v nich ze své knihy to, co považuješ za nejdůležitější sdělení.

1 Text převzat z DU CHATELET, Émilie. *Rozprava o štěstí*. Praha: Dybbuk 2016.

2 Tato část vychází z provokativních pobídek Jiřího Gabriela. Jejím cílem je představit knihu, proces jejího vzniku a možná i autora jiným způsobem, než se děje v běžných recenzích, a to způsobem subjektivnějším, ale zato osobnějším.

Rozprava o štěstí není systematickou a konzistentní studií štěstí. Na rozdíl od svých vědecky zaměřených textů se Émilie Du Châtelet v *Rozpravě* nevyhýbá kontradikcím a paradoxním formulacím. Výklad cest vedoucích ke šťastnému životu neustále balancuje mezi racionálním popisem podmínek, které je nutné splnit, a výčtem nejrůznějších výjimek ze stanovených pravidel. [...] Paradoxy štěstí, které jsou zachyceny v *Rozpravě o štěstí*, mohou být pro čtenáře frustrující. V souhrnu totiž Émilie Du Châtelet popisuje lidské štěstí jako vzácné a téměř nedosažitelné.

2. Co nového (nečekaného, překvapivého) ses při psaní své knihy sama dozvídá?

Mezi vášně, které přispívají ke štěstí, Émilie Du Châtelet řadí i hazardní hry a vysvětluje, v čem spočívá její vlastní záliba v těchto hrách. Spojuje ji především s intenzivním zakoušením vlastní existence (*sentir son existence*) prostřednictvím pocitů naděje a strachu, které zažíváme během turbulencí hazardu. Tento popis mi připomíná jakékoliv „adrenalinové“ aktivity, do kterých se nesmyslně pouštíme i dnes. Hazardní hry jsem osobně nezkoušela, ale chuť po žhavém uhlí jsem našťastí kdysi zvládla bez následků.

3. Jaké sdělení z Tvé knihy je natolik přístupné širší veřejnosti, že by se o něm

dalo diskutovat u každého stolu naproti U Čápa?

Jedním ze základních předpokladů štěstí je podle Émilie Du Châtelet zdraví a svůj zdravotní stav můžeme do velké míry ovlivnit sami. Právě v části věnované úvahám o zdraví a (ne)výhodách požitkářství nalezneme pojetí kalkulace štěstí, které nás má přivést výčtem kladů a záporů ke správnému rozhodnutí. Myslím, že tato úvaha se může při posezení U Čápa hodit.

4. Tvou knihu jsem četl a rád bych se ještě dozvěděl odpovědi na následující otázky:

JP: Nelze začít jinou otázkou – byla Émilie Du Châtelet šťastná? Považovala se za šťastnou? Podařilo se jí naplnit svá vlastní doporučení?

DP: Těžko hodnotit osobní štěstí Émilie Du Châtelet z dnešního pohledu. Nicméně dokázala si prosadit neobvyklou životní dráhu a své volby nelitovala.

JP: Její úvahy na mne působí dojmem, že předkládá velmi individualistickou až sobeckou koncepci štěstí – je to správný dojem?

DP: Émilie Du Châtelet sice pracuje se subjektivním pojetím štěstí, zachovává však nezbytný společenský zřetel šťastného života, který je zachycen v podmínce ctnosti. Podobně jako její současníci, i Du Châtelet se domnívá, že čin může být považován za ctnostný, pokud byl vykonán pro dobro ostatních lidí ve společnosti.

JP: Podle vlastních Émiliiných slov (s. 39) se zdá, že štěstí je podle ní podstatně spjata se slávou, proslulostí mezi lidmi. Je to v souladu s koncepcí celého spisu, nebo jde o jednu z paradoxních formulací, jež zmiňuješ výše?

DP: Sláva sice přináší štěstí, ale její nestálost samozřejmě vede i k nestálosti daného stavu. Dnešní celebrity by pravděpodobně tuto formulaci potvrdily.

JP: Za jedny z nejdůležitějších aspektů našeho štěstí považuje Émilie Du Châtelet iluze a předsudky (např. s. 28, 32 nn.). Přitom ale předsudky našemu štěstí brání a máme se jich zbavit, iluze si naopak musíme ponechat jako nutnou podmínku dosažení štěstí. Není mi však zcela jasný rozdíl mezi iluzemi a předsudky – lze se z jejího textu dobrat jednoznačného pojmového vyjasnění?

DP: Zatímco předsudky si týkají našeho vztahu ke společnosti, iluze jsou subjektivním závojem, který nám ulehčuje přijmout některé životní situace. V této části je rozlišení Du Châtelet srozumitelné.

JP: Uvádíš (s. 18, 21), že Émilie Du Châtelet se v jiných dílech snažila spojit Newtonovu fyziku a Leibnizovu metafyziku. Je možné aspoň naznačit, na jakých principech chtěla takové spojení postavit?

DP: Při detailním studiu Newtonových prací Du Châtelet došla k závěru, že by bylo vhodné doplnit jeho fyziku o metafyzický základ, který jí v textech chyběl. Zjednodušeně řečeno se Du Châtelet snažila dokázat, že pro zákony, které Newton

předložil na základě empirického pozorování, musí existovat racionální důvod, jenž nám může popsat metafyzická koncepce. Metafyzika má určit, co je možné, a tím poskytnout hypotézy, které by dále byly testované ve fyzikálním empirickém výzkumu. Zásadní metafyzický klíč k doplnění Newtona našla Du Châtelet u Leibnize. Princip dostatečného důvodu je vodítkem v jejím přístupu k jednotlivým metafyzickým problémům a univerzálním nástrojem pro orientaci ve světě.

doc. PhDr. Dagmar Pichová, Ph.D.

Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita
Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
pichova@phil.muni.cz

PhDr. Josef Petrželka, Ph.D.

Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita
Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
josef@phil.muni.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.